

Sanja Mazalin, dipl. iur.*

SKRAĆENI POSTUPAK I OSTALI POSEBNI POSTUPCI U PRIJEDLOGU ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU¹

Ovaj je rad prikaz i kritička analiza Prijedloga u dijelu kojim uređuje pravila skraćenog postupka te drugih posebnih postupaka (postupak prema neubrojivim počiniteljima, postupak za oduzimanje predmeta i imovinske koristi, postupak opoziva uvjetne osude te postupak za izdavanje tjeralice i objave).

Skraćeni postupak doživio je posljednjih godina znatne izmjene. U taj oblik postupka uneseno je više novih instituta, a mnoga su postupovna pravila također izmijenjena ili dopunjena, u nastojanju da se prije svega poboljša kvaliteta tog postupka.² Očigledno je i dalje nastojanje zakonodavca da oblik tog postupka, namijenjen za pretežni dio lakšeg kriminaliteta, učini bržim, jednostavnijim i djelotvornijim, ali da pri tome sačuva razinu jamstava koju proklamira i Zakon o kaznenom postupku,³ ali i Prijedlog u uvodnim odredbama.

Posebni postupci također su doručeni i dopunjeni, no u bitnome su ostali slični regulativi iz ZKP.

I. SKRAĆENI POSTUPAK

Uvod

Postupci u kojima se, prema ZKP-u, primjenjuju pravila skraćenog postupka čine oko 75% svih kaznenih postupaka s obzirom na kazne propisane u

* Sanja Mazalin, dipl. iur., predsjednica Kaznenog odjela Općinskog kaznenog suda u Zagrebu

¹ Prijedlog Zakona o kaznenom postupku u tekstu je označen kao Prijedlog. Odnosi se na tekst koji je prošao prvo čitanje u Saboru u srpnju 2008. Brojevi bez oznake pripadnosti odnose se na Prijedlog.

² Posebno važne bile su izmjene i dopune u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz 2002. (Narodne novine 58/02 i 143/02).

³ Narodne novine 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 115/06 – u daljnjem tekstu: ZKP.

materijalnom kaznenom zakonodavstvu.⁴ Isto tako, u stvarnim pojavama kaznenih djela ti predmeti čine najznačajniji dio kriminaliteta. Stoga je itekako bitno urediti pravila skraćenog postupka na što bolji i učinkovitiji način s obzirom na očekivano velik broj tih postupaka.

Sve dosadašnje dopune i izmjene u praksi su pokazale prednosti, ali i stanovite nedostatke. Već ta okolnost upućuje na opravdanost traganja za daljnjim promjenama. U skladu sa suvremenim tendencijama razvoja kaznenog postupka, postupci za lakša kaznena djela imaju se voditi brže, jednostavnije i ekonomičnije. No, pritom valja očuvati postupovna prava okrivljenika, prije svega pravo dobre obrane i jednakosti oružja, te voditi računa o novoj dimenziji postupovnih pravila: zaštiti osobe i brizi za prava žrtve kaznenog djela.

Prijedlog slijedi smjer kojim se u dosadašnjim nastojanjima kretao hrvatski zakonodavac. Općenito, valja istaknuti da je skraćeni postupak i u novoj strukturi kaznenog postupka imao zapaženo mjesto. Manje je krupnih, radikalnih, konceptijskih novosti, ali su mnoga pitanja i odnosi uređeni preciznije, detaljnije, potpunije. Upravo s obzirom na to, pojedinosti novog uređenja zaslužuju minucioznu analizu i na tom temelju kritičko vrednovanje.

1. Skraćeni postupak u ZKP

Pravila skraćenog postupka ZKP primjenjuje pred općinskim sudovima, ali samo za kaznena djela za koja je zapriječena kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.

Prema ZKP-u, stvarna nadležnost općinskih sudova uređena je u glavi II., odredbama koje općenito propisuju nadležnost sudova pred kojima se vode kazneni postupci. Člankom 17. ZKP tako je predviđeno da su u općinskoj nadležnosti suđenja za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina, od kojih su, odredbom o stvarnoj nadležnosti županijskih sudova (čl. 19. st. 2. ZKP), izuzeta točno određena kaznena djela i iz općinske nadležnosti prebačena županijskim sudovima za suđenje.

Upravo odredbama o skraćenom postupku (glava XXV.) ZKP propisuje da se za djela s propisanom kaznom zatvora do pet godina pred općinskim sudovima kazneni postupci vode po pravilima skraćenog postupka, kao posebnog postupka (čl. 430. ZKP). Ujedno je općom odredbom o sastavu suda općinske nadležnosti (čl. 18. ZKP) propisano da se ti postupci vode pred sućem pojedincem. Istom odredbom propisan je katalog kaznenih djela s propisanom kaznom do pet godina zatvora za koja se postupak ipak treba voditi

⁴ Od ukupno 705 osnovnih, kvalificiranih i privilegiranih kaznenih djela u Kaznenom zakonu, za vođenje redovitog postupka predviđeno je 25,68% kaznenih djela - iz Obrazloženja Nacrta prijedloga ZKP, prof. Berislav Pavišić.

pred vijećem od jednog suca i dva suca porotnika. No, sudac pojedinac može voditi postupke za sva kaznena djela općinske nadležnosti, dakle i za djela s propisanom kaznom zatvora do 10 godina, ako se stranke do početka glavne rasprave s tim suglase.

Na izloženi način postupak pred općinskim sudovima prema ZKP vodi se i po pravilima redovitog i po pravilima skraćenog postupka.

U naravi, ta i neke druge okolnosti dovele su do diferencijacije općinskih sudova, koju Prijedlog, iako posredno, ne podržava.⁵ Konceptija od koje polazi Prijedlog jest postojanje dvaju profesionalno kompetentnih prvostupanjskih sudova: županijskog i općinskog, pri čemu će potonji biti spreman valjano i djelotvorno rješavati pretežni dio prakse kaznenih predmeta.

2. Polazišta uređenja skraćenog postupka u Prijedlogu

Prijedlog znatno mijenja područje primjene skraćenog postupka.⁶ On prije svega određuje da **općinski sud vodi samo skraćeni postupak** (čl. 520. Prijedloga).⁷ To je bitna razlika od ZKP koji počiva na postojanju više vrsta općinskih sudova, od kojih oni veći postupaju prema pravilima redovitog i skraćenog postupka, a samo oni najmanji isključivo prema pravilima skraćenog postupka.

Prijedlog ujedno jasno propisuje da se svi postupci pred županijskim sudovima vode po pravilima redovitog postupka (čl. 203. Prijedloga). Po tim pravilima općinski sudovi postupaju samo ako nema posebnih pravila skraćenog postupka (supsidijarna primjena redovitog postupka, čl. 520. Prijedloga).

Osim rečenog, valja upozoriti na neke druge odredbe Prijedloga. Najprije, Prijedlog ne uređuje stvarnu nadležnost, predviđajući (čl. 19. Prijedloga) da će to biti uređeno u drugom zakonu.⁸ Pitanje stvarne nadležnosti dio je reforme

⁵ Prema sadašnjem stanju postoje općinski sudovi različite nadležnosti (sužene - za djela sa zapriječenom kaznom zatvora do pet godina i opće - za kaznena djela do 10 godina zatvora), što već samo po sebi nalaže ispitivanje opravdanosti takvog sustava, a posebno imajući u vidu veličinu zemlje i suvremene komunikacije.

⁶ U tom smislu slično postupaju i postupovni izvori u Austriji i Italiji.

⁷ Taj sud, prema ZKP, postupaju prema pravilima redovitog i skraćenog postupka.

⁸ Tu se ima u vidu Zakon o sudovima. Prema sadržaju odredbi o nadležnosti sudova, koji je usuglasila Redakcijska radna skupina pri izradi Nacrta prijedloga ZKP, općinski sudovi sudili bi za kaznena djela **do 12 godina zatvora**, uz iznimku točno određenih djela posebne težine koja bi prešla u nadležnost županijskih sudova (čl. 292. KZ-a i dr.). Prema istom tekstu, za suđenje u postupcima za djela do osam godina zatvora bio bi nadležan sudac pojedinac, opet uz iznimku određenih djela za koja bi, kao i za djela do pune nadležnosti odnosno do 12 godina zatvora, bilo nadležno vijeće. Također je bilo predviđeno, jasnije nego sada, da bi se svi postupci pred općinskim sudovima mogli voditi pred sućem pojedincem ako su stranke s tim suglasne (i za djela koja se vode pred vijećem postojeća odredba u praksi je izazivala različita tumačenja).

pravosudnog sustava pa u skladu s tim pripada materiji koju je moguće urediti u kaznenom postupku ili, neovisno o tome, za sve predmete, u organskom propisu.

Takvom se pristupu ne može prigovoriti sa stajališta pravila kaznenog postupka, iako je bitno različit od postojećeg uređenja. Međutim, uređenje stvarne nadležnosti u posebnom (organskom) zakonu zahtijeva temeljito kritičko razmatranje najboljeg rješenja analizom koja nužno mora obuhvatiti tri elementa.

Prvi je postojeće uređenje skraćenog postupka utemeljeno na propisanoj kazni. Ako je do sada kriterij razlikovanja bio propisana kazna, je li prihvatljivo da se on mijenja? No, drugo je pitanje je li promjena u Prijedlogu bitna, imajući u vidu da je i do sada jedino općinski sud (a nikad županijski) postupao u skraćenom postupku.

Drugi element su recentne izmjene materijalnog kaznenog zakonodavstva, obilježene snažnim pooštrenjem kazni koje nalažu preispitivanje raspodjele nadležnosti.⁹ Tradicija hrvatskog kaznenog zakonodavstva da zakonske izmjene u jednom području nisu nužno povezane s doticajnim ili bliskim područjem nije dobra. Nažalost, ona ne samo da se ne mijenja i postaje gotovo pravilo nego se stječe dojam da hrvatski zakonodavac žurbom i strogošću kazni želi nadoknaditi neke druge ciljeve. Kao da se zaboravlja da je jedino pouzdano jamstvo učinka kaznene represije brzina i izvjesnost otkrivanja i procesuiranja kaznenog djela, a ne strogost kazni.¹⁰ Međutim, neovisno o rečenom, reformski zahvati u materijalno kazneno pravo nalažu da se novostvorena situacija projicira na područje kaznenog postupka uz nužan obzir pri uređenju oblika postupka.

Treći su pokazatelji prakse, pri čemu bi ona morala biti podvrgnuta studijskom, sveobuhvatnom i cjelovitom istraživanju kakvo u nas nedostaje. Istraživanje bi moralo dati odgovor na pitanje kakav je učinak skraćenog po-

Prema prijelaznim i završnim odredbama Prijedloga (čl. 576), odredbe glave XXV. o skraćenom postupku, osim pojedinih, stupaju na snagu na dan 1. listopada 2009. Kako je pitanje nadležnosti sudova prepušteno drugom zakonu, prema tim istim prijelaznim i završnim odredbama odredbe važećeg ZKP o stvarnoj nadležnosti primjenjivat će se do donošenja posebnog zakona.

Stoga valja uzeti da će se nove odredbe o skraćenom postupku, ako do njihova stupanja na snagu ne bude riješena stvarna nadležnost sudova u kaznenim postupcima posebnim zakonom, odnositi na kaznene postupke koji se sada vode pred općinskim sudovima odnosno na postupke za kaznena djela sa zaprijećenom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 10 godina, i to u sastavu suda kakav je sada propisan člankom 18. ZKP.

⁹ Misli se na zakone o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine 71/06 i 110/07).

¹⁰ Najviša mjera kazne ionako je predviđena za krajnje, rijetke, najteže slučajeve. Nikako ne za prosjek pojava stanovitog kaznenog djela.

stupka u društvu. Koliko on prosječno traje (i košta), za koja se kaznena djela provodi, na koji se način provode radnje i koje su najčešće, koja su obilježja sudjelovanja pojedinih subjekata te koja su otvorena pitanja?

Valja podsjetiti da je distribucija kaznenih djela u Prijedlogu znatno drukčija od aktualnog stanja. Prijedlog u redovitom postupku predviđa skupinu kaznenih djela za koja je istraga obvezna (čl. 216. st. 1. i 2. Prijedloga). Za druga kaznena djela za koja se provodi redoviti postupak istraga je moguća, ali nije obavezan stadij postupka. Takvim uređenjem Prijedlog je očigledno usmjeren na pojednostavnjenje i ubrzanje redovitog postupka.

Skraćeni postupak tom cilju mora težiti u još većoj mjeri. U Prijedlogu je uređen kao postupak u kojemu nema istrage. To je prva konceptijska polazna osnova. Druga je takva osnova da je to postupak pred inokosnim tijelom suda: sucem pojedincem.¹¹ Samo iznimno, za određena kaznena djela, taj se postupak vodi pred vijećem. To je, svakako, komponenta od koje valja očekivati bitno dinamiziranje rada, ali ujedno i jasnu poziciju odgovornosti.¹²

Treća je polazna osnova da se nastojalo skraćeni postupak učiniti jamstvenim u većem stupnju od onoga u ZKP. U skraćenom postupku struktura radnji je pojednostavnjena, ali ne na štetu temeljnih jamstvenih prava. Više nema kumulacije funkcija u osobi raspravnog suca: tužitelj mora biti nazočan raspravi. Optužnica ide uvijek na ispitivanje, samo što je postupak pojednostavnjen. Okrivljenik ima mogućnosti obrane jednako kao i u redovitom postupku.

3. Analitički prikaz važnijih novih pravila skraćenog postupka u Prijedlogu

Pravila skraćenog postupka sadržana su u 19 **zajedničkih** odredbi (glava XXV.), od članka 520. do članka 539. Prijedloga. To je u odnosu prema ZKP povećanje, ali ne znatno (sada 15 odredbi). Istodobno, uvodni članak zajedničkih odredbi širi primjenu skraćenog postupka, obuhvaćajući i postupak izdavanja kaznenog naloga te sudsku opomenu u taj režim (drukčije u ZKP), pa se time povećava i broj odredbi skraćenog postupka na njih 27. U tekstu koji slijedi upozorit će se na najvažnije promjene u odnosu prema važećim pravilima ZKP.

a) Proširenje primjene i druge izmjene pravila o postupanju prema načelu oportuniteta. Za razliku od ZKP, preciznije članka 175. ZKP, odredbe o oportunitetu, u Prijedlogu dvije, smještene su u skraćeni postupak, na koji

¹¹ Vodilo se računa o odredbi članka 120. Ustava.

¹² U mnogim sredinama sudjelovanje građana ograničeno je samo na određene predmete (Austrija, Francuska). Negdje ga nema (Bosna i Hercegovina).

se i odnose. Tako odmah nakon opće odredbe o primjeni pravila skraćenog postupka (čl. 520. Prijedloga) slijede te odredbe koje reguliraju pojačano i prošireno načelo oportuniteta državnog odvjetnika. Smještene su među pravila skraćenog postupka jer se i odnose na moguće postupanje državnog odvjetnika upravo kod manje kažnjivih kaznenih djela iz nadležnosti općinskih sudova, pa time i skraćenog postupka.

U obje te odredbe (čl. 521. i čl. 522. Prijedloga) dana je ista ovlast državnom odvjetniku da odbaci kaznenu prijavu ili odustane od već poduzetog kaznenog progona, uz jednak osnovni uvjet - ako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti, a za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina te uz ispunjenje određenih posebnih uvjeta.

Valja naglasiti da je tim odredbama dana velika ovlast državnim odvjetnicima općinske nadležnosti u procjenjivanju i odlučivanju, držeći se načela oportuniteta, kojeg će počinitelja procesuirati, vodeći pritom računa da potreba za krajnjim ishodom, kažnjavanjem počinitelja za počinjeno djelo, ipak ne dovede u pitanje smisao i svrhovitost kaznenog postupka općenito.

Tako se odredbom članka 521. Prijedloga uvodi, kao **novost**, pravo državnog odvjetnika da za kaznena djela sa zaprijećenom kaznom zatvora do pet godina rješenjem odbaci prijavu ili odustane od progona pod sljedećim posebnim uvjetima:

- ako je s obzirom na okolnosti u kaznenom postupku vjerojatna primjena članka 58. KZ (*oslobođenje od kazne*) protiv okrivljenika;

- ako je protiv okrivljenika već u tijeku izvršenje kazne ili sigurnosne mjere, a pokretanje kaznenog postupka za to drugo kazneno djelo nema svrhe s obzirom na težinu, narav djela i pobude iz kojih je počinjeno te na rezultate koje bi kaznenopravna sankcija ostvarila na počinitelja da ubuduće ne čini kaznena djela;

- ako je okrivljenik izručen ili predan stranoj državi ili međunarodnom kaznenom sudu radi provođenja postupka za drugo kazneno djelo;

- ako je okrivljenik prijavljen za više kaznenih djela kojima je ostvario bića dvaju ili više kaznenih djela, ali je svrhovito da se osudi samo za jedno, s obzirom na to da pokretanje kaznenog postupka za druga kaznena djela ne bi imalo bitnog utjecaja na izricanje kazne ili drugih sankcija.

Odredba čl. 522. Prijedloga, druga odredba kojom se jača načelo oportuniteta državnog odvjetnika, zapravo je **izmijenjena postojeća odredba članka 175. ZKP** (u ZKP-u smještena u odredbe o predistražnom postupku, glava XVI.), izmijenjena prvenstveno prethodno navedenim proširenjem opisanog općeg uvjeta primjenom za kaznena djela sa zaprijećenom kaznom zatvora do pet godina, a ne više samo do tri godine kazne zatvora.

Nadalje, prije donošenja rješenja o odbacivanju ili odustanku prema toj odredbi državnom odvjetniku potrebna je suglasnost žrtve ili oštećenika. Prethodno,

okrivljeniku koji je preuzeo obvezu, državni odvjetnik mora odrediti rok, ne dulji od godine dana, u kojem okrivljenik treba ispuniti neku od sljedećih preuzetih obveza (te su obveze precizirane i dijelom proširene prema Prijedlogu):

1. izvršenje kakve činidbe u svrhu popravljanja ili naknade štete prouzročene kaznenim djelom,
2. uplate određene svote u korist javne ustanove, u humanitarne ili karitativne svrhe,
3. isplate dospjelog zakonskog uzdržavanja i urednog plaćanja dospelih obveza;
4. obavljanje rada za opće dobro na slobodi;
5. podvrgavanje odvikavanju od droge ili drugih ovisnosti sukladno posebnim propisima;
6. podvrgavanje psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz pristanak osumnjičenika na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije.

Na rješenje o odbacivanju kaznene prijave ili odustajanju od kaznenog progona koje je doneseno iz prethodno opisanih razloga žalba nije dopuštena, a rješenje se dostavlja oštećeniku, uz pouku da imovinskopравни zahtjev može ostvarivati u parnici, te podnositelju kaznene prijave.

Ako je kazneni postupak već bio pokrenut, sudac će rješenjem prekinuti postupak ako državni odvjetnik izjavi da uvjetno odustaje od kaznenog progona, a obustaviti ako odustane od optužbe (čl. 523. Prijedloga).

b) Smanjenje broja optužnih akata: optužnica i privatna tužba. Skraćeni postupak pokreće se na temelju optužnice državnog odvjetnika odnosno oštećenika kao tužitelja ili na temelju privatne tužbe (čl. 524. Prijedloga). Prijedlog napušta optužni prijedlog kao posebni optužni akt kojim se pokreće kazneni postupak, i propisuje da se **za sva kaznena djela za koje se progoni po službenoj dužnosti**, bez obzira na propisanu kaznu, postupak pokreće jednom vrstom optužnog akta - optužnicom.

c) Odredbe redovitog postupka koje se primjenjuju u skraćenom postupku, a odnose se na podnošenje optužnice. Uvjet za podnošenje optužnice jest da je okrivljenik **prethodno ispitan** (čl. 431. st. 3. Prijedloga), i to Prijedlog izričito propisuje (za razliku od ZKP). Ako državni odvjetnik postupi protivnoj toj odredbi i podnese optužnicu bez prethodnog ispitivanja okrivljenika, sud će (sudac istrage u redovitom postupku, raspravni sudac u skraćenom postupku) takvu optužnicu rješenjem odbaciti. Jedino je **odstupanje** moguće ako državni odvjetnik u optužnici predloži suđenje u odsutnosti okrivljenika (čl. 341 st. 3. Prijedloga), iz čega proizlazi da se samo protiv okrivljenika koji je pravosudnim tijelima nedostupan, zbog čega nije niti ispitan, može podnijeti optužnica bez prethodnog ispitivanja okrivljenika, ali uz istodobni prijedlog da mu se sudi u odsutnosti.

Nadalje, **prvo ispitivanje okrivljenika obvezno se snima audio-vizualnim uređajem**, izrađuju se tri snimke (za državnog odvjetnika, okrivljenika i suca istrage), a prijepis se mora izraditi u slučaju podnošenja optužnice protiv tog okrivljenika.

Prije ispitivanja okrivljenika mora mu se dostaviti **pisana pouka o pravima**. To prema općoj odredbi o okrivljeniku (čl. 64. Prijedloga), kojom je točno propisano koja sve prava ima okrivljenik, i na ta prava on mora biti pismeno upozoren.

Prije podnošenja optužnice, u skraćenom postupku državni odvjetnik (ili istražitelj po nalogu državnog odvjetnika) može poduzeti **dokazne radnje** za koje postoji opasnost od odgode ili koje su svrhovite za odlučivanje o podizanju optužnice (čl. 213. st. 2. Prijedloga).

d) Sadržaj optužnih akata. Optužnica za sva kaznena djela mora imati isti osnovni sadržaj, koji je propisan odredbom redovitog postupka (čl. 342. Prijedloga). Za lakša kaznena djela optužnica je u skraćenom postupku prema sadržaju jednostavnija. Naime, optužnica za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do osam godina treba sadržavati samo **kratke razloge**, dok optužnica za teža djela obvezno sadržava puno obrazloženje (čl. 524. st. 2. Prijedloga). Dakle, sve optužnice, bez obzira na težinu kaznenog djela, moraju biti obrazložene.

Sve optužnice koje se podnose općinskim sudovima **obvezno sadržavaju i prijedlog kaznenopravne sankcije**, s vrstom i mjerom sankcije izricanje koje se traži (čl. 524. st. 1. Prijedloga), što je također bitna novost.

Optužnica se dostavlja nadležnom općinskom sudu, za razliku od redovitog postupka u kojem se optužnica dostavlja sucu istrage (čl. 343. Prijedloga).

Prema tekstu Prijedloga proizlazi da nije predviđen sadržaj **privatne tužbe**, na što je predlagatelj Zakona o kaznenom postupku upozoren.¹³

e) Ispitivanje optužnih akata. Formalno, osnovno ispitivanje, zadaća je **raspravnog suca ili predsjednika vijeća** nadležnog općinskog suda, za razliku od redovitog postupka u kojem to čini sudac istrage (čl. 344. Prijedloga).

Ako sudac ili predsjednik vijeća utvrdi razloge za odbacivanje optužnice, a to su: ako optužnicu nije podnio od ovlaštene tužitelj, ako je podignuta bez zakonskih uvjeta (bez prethodnog ispitivanja okrivljenika) te ako nije podnesena u rokovima propisanim za ponovno podnošenje optužnice nakon povlačenja (rok je šest mjeseci), **rješenjem odbacuje optužnicu**.

Kod postupanja raspravnog suca prilikom ispitivanja optužnice ili privatne tužbe u odredbama skraćenog postupka nije propisano da taj sudac može optužnicu zbog određenih nedostataka vratiti tužitelju na ispravak, već samo

¹³ Redakcijska radna skupina izradila je odgovarajuću dopunu članka 524.

da će je odbaciti ako postoje prethodno navedeni uvjeti za odbacivanje. No, kako je u odredbama o redovitom postupku predviđeno da se optužnica vraća na ispravak ako sadržava neki od nedostataka u obaveznim sastojcima sadržaja optužnice, raspravni bi sudac i u skraćenom postupku trebao, primjenom te odredbe (čl. 344. st. 3. Prijedloga), vratiti optužnicu tužitelju na ispravak, koji to treba učiniti u roku od tri dana. To je u skladu s odredbom o supsidijarnoj primjeni odredaba redovitog postupka.

Svaka optužnica dostavlja se na **odgovor** okrivljeniku i branitelju ako ga ima. Rok za odgovor je osam dana (odredba iz redovitog postupka), a ako je okrivljenik u istražnom zatvoru, rok je tri dana (čl. 525. st. 3. Prijedloga). Odgovor na optužnicu nema pravno značenje ni učinak pravnog sredstva kao sadašnji prigovor, podnošenje kojeg je izazivalo provjeru optužnice na izvan-raspravnom vijeću nadležnog suda.

Naime, prema odredbama Prijedloga, **svaka se optužnica obvezno dostavlja optužnom vijeću radi ispitivanja odnosno na potvrdu** bez obzira na to je li podnesen odgovor ili ne. To je itekako važna novost u uređenju kaznenog postupka.

Optužnica za kaznena djela sa zaprijećenom kaznom zatvora većom od osam godina ispituje se na sjednici optužnog vijeća na koju se pozivaju stranke, i to je ročište kontradiktorno (primjenjuju se pravila o optužnom ročištu iz redovitog postupku (čl. 350. Prijedloga), dok se optužnica za djela do osam godina zatvora ispituje na sjednici vijeća, ali bez sudjelovanja stranaka. Bez obzira na to ispituje li se optužnica sa strankama ili bez njih, ova je nova odredba vrlo bitna jer određuje kontrolu suda svake optužnice prije rasprave. Prema tome, niti jedna optužnica prema Prijedlogu ne može biti razmatrana na raspravi, a da je prethodno nije ispitao sud.¹⁴

Dakle, na postupak pred optužnim vijećem u skraćenom postupku primjenjuju se odredbe redovitog postupka (od čl. 344. do čl. 347. Prijedloga), izuzev prethodno navedenog odstupanja (sjednica bez stranaka). Valja istaknuti da je u Prijedlogu sada jasno navedeno i da su sjednice optužnog vijeća nejavne.

Tako, ako optužno vijeće ocijeni optužnicu osnovanom, donosi **rješenje o potvrđivanju optužnice**. Također, optužno vijeće tada sastavlja i raspravni spis. Raspravni sudac određuje raspravu najkasnije u roku od mjesec dana, a ako je okrivljenik u istražnom zatvoru, u roku od 15 dana.

No, ako optužno vijeće utvrdi da u cijeloj optužnici postoje nedostaci u prethodnom postupku ili da činjenični opis djela ne proizlazi iz prije pribavljenih dokaza ili da je potrebno bolje razjašnjenje stvari, **rješenjem vraća optužnicu tužitelju** s navođenjem razloga zbog kojih nije potvrđena, a ako

¹⁴ Prijedlog time slijedi uređenje aktualnih europskih kaznenih postupaka: ispitivanje optužnice je "filtrar" ključne važnosti za neometan tijek rasprave.

takvu situaciju utvrdi samo za dio optužnice, rješenjem razdvaja postupak i potvrđuje optužnicu za dio za koji je smatra osnovanom.

f) Pripremno ročište u skraćenom se postupka ne provodi ako raspravu vodi sudac pojedinac, a ako se rasprava vodi pred vijećem, predsjednik vijeća može odlučiti održati ga i tada ga provodi po pravilima redovitog postupka (čl. 529. Prijedloga).

g) Pripreme za raspravu. U pozivu na raspravu okrivljenika se upozorava, među ostalim, i o mogućnosti održavanja rasprave u njegovoj odsutnosti. Ta odredba (čl. 530. Prijedloga) identična je postojećem uređenju (čl. 438. ZKP).

Novost je odredba koja govori da će sud i u skraćenom postupku, ako je postignut **sporazum između stranaka** (sporazum optužbe i obrane koji sadržava okrivljenikovo priznanje krivnje te sankciju oko koje su se nakon međusobnog pregovaranja “nagodili”), postupiti na način kako to propisuju odredbe redovitog postupka, pa će tako unijeti sporazum u zapisnik, ako se sporazum odnosi samo na dio optužnice, razdvojit će taj dio postupka te, na kraju, odlučiti prihvaća li sporazum stranaka. Ovisno o tome prihvaća li ga ili ne, slijedi daljnji tijek postupka: ili sud donosi presudu prema sporazumu ili određuje raspravu.

Održavanje rasprave bez stranaka moguće je samo kad je izgledno donošenje presude kojom se optužba odbija (čl. 531. st. 1. Prijedloga). Ova je odredba ispravila prazninu važećeg ZKP, članka 307. st. 3., koji propisuje da će se, kad je izgledno donošenje odbijajuće presude, rasprava održati bez okrivljenika i branitelja, no ne spominje tužitelja. Strogo formalno gledajući, takva se rasprava u redovitom postupku sada trebala odgoditi ako nije došao tužitelj, dok u skraćenom ne, jer tužiteljeva nazočnost nije obvezna. No, odredba Prijedloga sada precizno određuje da je raspravu moguće održati i bez stranaka ako se može očekivati donošenje odbijajuće presude, što je bitno s obzirom na obveznu nazočnost tužitelja u svim postupcima.

Održavanje rasprave bez državnog odvjetnika nije više moguće ni u skraćenom postupku, kao što je već prethodno napomenuto. Dakle, ako na raspravu ne dođe državni odvjetnik, rasprava će se odgoditi, o čemu se obavještava viši državni odvjetnik (čl. 534. st. 1. Prijedloga).

To je vrlo značajna novost koja se zasigurno dugo očekivala na sudovima i bit će itekako dobrodošla, a apsolutno je logična i odgovarajuća novoj ulozi koju državni odvjetnik ima prema Prijedlogu. Ujedno se time otklanja dvojbena situacija, koju dopušta sadašnji ZKP, da sud kumulira više postupovnih funkcija, a posebno dio funkcije kaznenog progona. Dakle, u svim će postupcima pred općinskim sudovima državni odvjetnik morati zastupati optužbu neposredno na raspravi, neposredno predlagati dokaze, pratiti njihovo izvođenje te utvrđivanje činjeničnog stanja, i u skladu s tom svojom obve-

zom i pozicijom promptno reagirati i odlučiti ostaje li kod podnesene optužbe, mijenja li je ili odustaje.

Održavanje rasprave bez okrivljenika novim je odredbama izmijenjeno, a sudu je omogućeno jednostavnije odlučivanje o provođenju rasprave bez okrivljenika u slučaju njegova ignoriranja ili izbjegavanja postupka. Tako se predviđa da se rasprava može održati bez okrivljenika koji je na to upozoren, u postupku za kaznena djela do osam godina zatvora, ako je bio uredno pozvan, pa nije pristupio bez opravdanih razloga ili je očito da izbjegava poziv. Nadalje, uz uvjete da okrivljenikova prisutnost nije nužna (što ocjenjuje raspravni sudac) i da je prije toga već ispitan ili se očitovao o osnovanosti optužbe (čl. 531. st. 2. Prijedloga).

Dakle, podignuta je granica za koja se kaznena djela rasprava može održati bez okrivljenika sa sada zapriječenih pet godina zatvora na kaznena djela do osam godina zatvora. I dalje su strogi uvjeti da okrivljenik mora biti u pozivu (pismenom ili usmenom) upozoren na tu mogućnost (čl. 530. st. 4. Prijedloga), nadalje da je sudac ocijenio kako njegova nazočnost na raspravi nije nužna, potom da je okrivljenik već prethodno ispitan, a tu opet valja upozoriti na odredbu da okrivljenik obvezno mora biti ispitan prije podizanja optužnice (osim ako se u optužnici predlaže suđenje u odsutnosti) ili se očitovati o osnovanosti optužbe.

Također, jedan je od uvjeta, koji i sada vrijedi, da je okrivljenik bio uredno pozvan, ali nije pristupio bez opravdanog razloga (opravdanost utvrđuje raspravni sudac na početku zasjedanja, prije otvaranja rasprave) ili je očito da izbjegava poziv. Ova posljednja formulacija je nova i šire obuhvaća ponašanje okrivljenika usmjereno opstruiranju rasprave, što također treba utvrđivati u svakom konkretnom slučaju. Sadašnja odredba čl. 441. st. 3. ZKP propisuje taj uvjet navodeći "da se poziv okrivljeniku nije mogao uručiti jer nije sudu prijavio promjenu adrese", što znači da zapravo nije obuhvaćao situaciju kad okrivljenik boravi na istoj adresi, ali jednostavno ne prima ili ne preuzima pozive.

Potrebno je istaknuti da u Prijedlogu nema odredbe koju sadržava sadašnji čl. 305. st. 2. ZKP, dakle **nema odredbe koja bi ograničavala kolika se kazna zatvora može izreći okrivljeniku bez kojeg se održava rasprava** (osim maksimalno propisane kazne za to djelo). Naime, prema sadašnjim odredbama sud nije mogao okrivljeniku izreći kaznu zatvora veću od šest mjeseci zatvora na raspravi koju je proveo bez njega, već je u takvim slučajevima morao osigurati okrivljenikovu nazočnost.

Međutim, takve odredbe više nema ni u pravilima redovitog postupka (kao što je ova u važećem zakonu), ni u pravilima skraćenog postupka, pa valja očekivati da će se okrivljenicima izricati i puno teže zatvorske kazne, moguće i do osam godina, bez njihove nazočnosti na raspravi, ako su, naravno, kumulativno ispunjeni prethodno navedeni uvjeti. To je svakako vrlo dalekosežno rješenje kojeg prihvatljivost valja pažljivo ispitati.

Dakle, izvjesno je da će u skraćenom postupku, koji upravo zato i predviđa posebna pravila kako bi sudu omogućio učinkovitije postupanje u predmetima za lakša kaznena djela, biti jednostavnije provođenje rasprava i okončanje kaznenih postupaka.

Još je jedno pravilo našlo mjesta u odredbama o održavanju rasprave bez okrivljenika. Ono je prema sadašnjem Zakonu bilo među odredbama redovitog postupka i gotovo je identično kao rješenje u Prijedlogu. Naime, **ako se okrivljenik sam stavio u položaj ili stanje zbog kojeg nije mogao biti prisutan na raspravi**, rasprava će se održati u njegovoj odsutnosti, o čemu sud može odlučiti tek nakon što sasluša liječnika vještaka. Iako u toj odredbi nije propisano da takav okrivljenik mora imati branitelja (kao što je u ZKP), ta je obveza propisana u “općoj” odredbi Prijedloga u kojoj su određeni slučajevi obvezne obrane okrivljenika u kaznenom postupku (čl. 66. st. 2. t. 6. Prijedloga), što je svakako dosljednije rješenje.

Odredbe o održavanju rasprave u **odsutnosti privatnog tužitelja** koji je predložio sudu održavanje rasprave bez njega, a prebiva izvan sjedišta suda, iste su kao i važeće, a kako u odredbama skraćenog postupka nije ništa posebno propisano o posljedicama nedolaska oštećenika kao tužitelja i privatnog tužitelja na raspravu, primjenjuju se odredbe redovitog postupka, koje, kao i sada, određuju da će se u slučajevima njihova neopravdanog nedolaska obustaviti kazneni postupak.

Sud može odrediti da se **rasprava snimi audio ili audio-vizualnim uređajem** (naravno, ako za to ima tehničke mogućnosti). U raspravni zapisnik tada se unose samo dokazi koji su izvedeni, odluke suda i izjave stranaka koje sud ocijeni posebno važnima. Takav zapisnik odnosno unošenje navedenih obveznih dijelova može voditi sudski savjetnik ili vježbenik (čl. 533. Prijedloga). Prema odredbama o snimanju rasprave u redovitom postupku, proizlazi da se u roku tri radna dana od rasprave mora izraditi prijepis snimke.

Ako sudac ne odbaci **privatnu tužbu**, određuje raspravu u roku od mjesec dana, a prethodno, kao i do sada, može održati ročište za mirenje. Članak 527. Prijedloga, koji propisuje pripreme za raspravu po privatnoj tužbi, gotovo je u cijelosti identičan sa sadašnjim člankom 443. ZKP, osim što je upotpunjen navedenom odredbom o određivanju rasprave u roku od mjesec dana te odredbom o mirovnim vijećima (koja je ista kao i sadašnji čl. 444. ZKP).

I odredbe o **mjesnoj nenadležnosti** iste su kao i u sadašnjem ZKP, pa se tako i dalje nakon određivanja rasprave sud ne može po službenoj dužnosti proglasiti mjesno nenadležnim, a prigovor mjesne nenadležnosti okrivljenik može staviti najkasnije do početka rasprave (čl. 528. Prijedloga). Ista je ostala i odredba o održavanju rasprave u sjedištu suda, uz iznimku kao i sada (čl. 532. Prijedloga).

h) Rasprava. Prijedlog uređuje raspravu i napušta termin glavna rasprava iz ZKP. Rasprava u skraćenom postupku ima tijek sličan kao i sada. No, do-

punjene su neke bitne odredbe, za koje se u praksi pokazala potreba preciziranja, a bile su i predmet različitih postupanja sudova.

Dakle, rasprava započinje objavom sadržaja optužnog akta. Okrivljenik se ispituje na početku dokaznog postupka bez obzira na njegovo očitovanje o krivnji; pitanja i dalje prvi postavlja sud, potom branitelj, a svjedoke i vještake stranka koja ih je predložila (čl. 535. Prijedloga), uglavnom kao i u ZKP.

No, u odredbi o tijeku i načinu postupanja u slučaju kad se okrivljenik očitovao krivim prema optužbi, prva je novost - propisano je da se **okrivljenik o sankciji očituje na kraju svoga iskaza**. Do sada se na sudovima različito postupalo, pa su pojedini sudovi (ili suci) odmah uz očitovanje o krivnji uzimali od okrivljenika i izjavu o predloženoj sankciji, dok su drugi, prateći slijed i smisao važeće zakonske odredbe, izjavu o sankciji uzimali na kraju okrivljenikova iskaza.

Naime, prema važećoj odredbi čl. 442. st. 4. ZKP, ako se okrivljenik očitovao krivim, a sud nakon njegova ispitivanja utvrdio da je okrivljenikovo priznanje u skladu s prikupljenim dokazima, u daljnjem tijeku dokaznog postupka izvode se samo dokazi o sankciji. Dalje je propisano da u tom slučaju, dakle ako se očitovao krivim, priznao krivnju, a sud utvrdio da je priznanje sukladno prikupljenim dokazima, a okrivljenik se suglasio s predloženom sankcijom, sud ne može izreći ni težu ni drugu vrstu sankcije.

Iz sadržaja i formulacije navedenih važećih odredbi već se vidi da bi se okrivljenik trebao očitovati o sankciji tek nakon što sud utvrdi da su izjava o krivnji, a potom i iskaz okrivljenika, kao dokazno sredstvo u postupku, vjerodostojni i utemeljeni i na drugim dokazima. Tek tada je logično da se okrivljenik očituje o sankciji jer bi se, u protivnom, ako se o sankciji izjašnjava zajedno s očitovanjem o krivnji, o sankciji izjašnjavao u trenutku kad je još uvijek neizvjesno priznaje li on doista krivnju i je li to priznanje sukladno drugim dokazima. A smisao je te odredbe da samo okrivljenik koji se očituje krivim i za kojeg se utvrdi da je kriv može prihvatiti predloženu sankciju.

Ovim jasnim uvođenjem pravila kad će se okrivljenik, koji se očitovao krivim prema optužbi, očitovati i o sankciji dolazi se i do druge novosti. Naime, Prijedlog određuje da **tužitelj do kraja iskaza takvog okrivljenika odnosno preciznije do očitovanja okrivljenika o predloženoj sankciji u njegovu iskazu može mijenjati prvotno predloženu sankciju. Ali, ne može je mijenjati na težu za okrivljenika** (čl. 535. st. 4. Prijedloga).

Prema važećem Zakonu, nije propisano niti može li niti do kada tužitelj može mijenjati sankciju pa je to u praksi znalo izazivati dvojbe. Ovakvom se odredbom zapravo okrivljeniku daje prilika da u svom iskazu, naravno ako ga uopće želi iznijeti, iznese okolnosti koje mogu biti od utjecaja na prijedlog sankcije, što u konačnici pojačava i ulogu i značenje individualizacije sankcije.

Dosadašnje postupanje tužitelja bilo je zapravo suhoparno predlaganje sankcije, utemeljene na vrsti i težini djela i eventualnom postojanju izvoda iz KE i PE, dok bi okrivljenikovo iznošenje iskaza, pa tako i pobuda, motiva, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, ponekad i posljedica počinjenja na okrivljenika, ali i nekih drugih okolnosti iz njegova života, ostalo bez utjecaja na prijedlog sankcije, a time i dužnost i ovlast tužitelja da procjeni koju sankciju stvarno smatra primjerenom tom počinitelju odnosno individualnoj svrsi kažnjavanja. Državni odvjetnik prema Prijedlogu ima predviđene šire i veće mogućnosti primjene načela oportuniteta, pa bi i u ovoj situaciji, s ovako dopunjenom odredbom, mogao doista pokazati ozbiljnost u pristupu kažnjavanju počinitelja.

Sud je i dalje vezan predloženom sankcijom ako je okrivljenik, pod okolnostima koje su prethodno iznesene, prihvati, pa ne može izreći ni drugu vrstu sankcije ni težu mjeru kazne od predložene.

Ako se rasprava vodi **pred vijećem, postupa se prema odredbama redovitog postupka o tijeku rasprave** (prema čl. 413. do čl. 447.). Taj se raspravni postupak ipak bitno razlikuje od rasprave u skraćenom postupku, pa se u tom dijelu zapravo dolazi do prenošenja bitnog dijela redovitog postupka pred općinske sudove. Tako o očitovanju o optužbi ovisi tijek rasprave odnosno izvođenja dokaza, a slijede, kao novost Prijedloga, i **uvodni govori** te, sukladno novoj koncepciji Prijedloga, **dokazi kontradiktornih stranaka**.

Dakle, nakon otvaranja zasjedanja slijedi:

- uzimanje osobnih podataka od okrivljenika te utvrđivanje je li primio pouku o pravima; upućivanje svjedoka izvan sudnice do ispitivanja, svi suokrivljenici i dalje ostaju u sudnici tijekom cijele rasprave,
- nazočni oštećenik postavlja imovinskopravni zahtjev,
- rasprava započinje čitanjem optužnice, a čita se i pismeni imovinskopravni zahtjev oštećenika,
- okrivljenik se **očituje o osnovanosti optužnice te o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu**,
- slijede **uvodni govori stranaka**, prvo tužitelja, pa branitelja te okrivljenika,
- dokazni postupak,
- okrivljenik koji se očitovao krivim za sve točke optužbe odmah daje iskaz, pa ga ispituju branitelj, potom tužitelj, pa sud (slijede oštećenik, suokrivljenici, vještaci); ako je priznanje sukladno pribavljenim dokazima, u kaznom postupku izvode se samo dokazi o kaznenopravnoj sankciji, a ako je okrivljenik za neke ili sve točke optužbe osporio optužbu, ispituje se na kraju dokaznog postupka,
- izvođenje dokaza - **dokazi optužbe**,
 - **dokazi obrane**,
 - **dokazi optužbe kojima se pobijaju navodi obrane**,

- dokazi obrane kao odgovor na pobijanje,

- završni govori stranaka i zaključenje rasprave.

Valja napomenuti da bi se i rasprava u skraćenom postupku, s obzirom na supsidijarnost odredbi redovitog postupka, trebala voditi, u odnosu na izvođenje dokaza stranaka na raspravi, prema istim pravilima kao i u redovitom postupku, pa se, dakle, izvode **dokazi optužbe, dokazi obrane, dokazi optužbe kojima se pobijaju navodi obrane te dokazi obrane kao odgovor na pobijanje.**

Isto vrijedi i za odredbe o ispitivanju svjedoka, pa tako Prijedlog uvodi **glavno**, izravno ispitivanje (stranke koja je predložila svjedoka), **unakrsno** ispitivanje (protivne stranke) te **dopunsko** ispitivanje (opet stranke koja ga je predložila).

i) Presuda. U Prijedlogu nema odredbe da se presuda u skraćenom postupku donosi i objavljuje odmah po zaključenju rasprave, kao što je u važećem ZKP. Primjenjuju se stoga odredbe redovitog postupka prema kojima se **presuda objavljuje odmah, ali se može odgoditi najviše za tri radna dana** (čl. 456. Prijedloga).

Prijepis presude uvijek sadržava **obrazloženje ako je okrivljeniku izrečena kazna zatvora** (čl. 537. st. 1. Prijedloga).

Ako presudom nije izrečena kazna zatvora, pisani otpravak presude **s kratkim obrazloženjem** dostavit će se **samo na zahtjev stranke**, koja takav zahtjev može podnijeti samo odmah nakon objave presude (čl. 537. st. 1. Prijedloga).

Iz navedenog je uočljivo da se u ovoj odredbi uvodi nov termin - kratko obrazloženje - kao način i oblik na koji bi sud u skraćenom postupku trebao obrazlagati pisanu presudu. A i dalje ostaje odredba važećeg Zakona da se zahtjev za pisanim otpravkom presude s obrazloženjem može postaviti samo odmah nakon objave presude, što znači da stranke da bi postavile takav zahtjev moraju biti nazočne objavi (kao i prema važećem ZKP).

Ako **stranke nisu odmah nakon objave zahtijevale presudu s obrazloženjem** te, kao **novost**, **ako se okrivljenik očitovao krivim i prihvatio predloženu sankciju**, kratko obrazloženje presude unosi se u zapisnik o raspravi, a prijepis presude ne sadržava obrazloženje (čl. 537. st. 2. Prijedloga).

Dakle, i dalje ostaje presuda s obrazloženjem unesenim u zapisnik, i to u situaciji ako stranke nisu zahtijevale pisano obrazloženje, te, kao novost, ako se okrivljenik očitovao krivim i prihvatio sankciju. Za takvu presudu, dakle, stranke i ne mogu zahtijevati pisano obrazloženje (naravno, ako se ne radi o kazni zatvora). To je i logično rješenje jer, gledajući sa strane tužitelja, on je uspio sa svojom optužbom i predloženom sankcijom, a s druge pak strane okrivljenik je optužbu priznao i prihvatio predloženu sankciju, i svako detaljnije obrazlaganje tih nespornih okolnosti nepotrebno je i bezrazložno. Stoga način obrazlaganja takvih nespornih presuda ne treba ovisiti o zahtjevu stranaka, već će ih sud obrazložiti odmah i unijeti u zapisnik o raspravi.

U Prijedlogu ZKP **nema odredbe iz važećeg Zakona da se prijepis presude bez obrazloženja dostavlja u roku od tri radna dana**, niti je propisan bilo kakav rok, osim općih rokova za izradu presude.

j) Žalba. Rok za žalbu je osam dana od dana dostave presude, kao i prema važećem ZKP, a iste su odredbe i o odricanju od prava na žalbu nakon objave, u kojem se slučaju prijepis presude dostavlja bez obrazloženja, osim ako je izrečena kazna zatvora, a mora se dostaviti u roku od tri radna dana, sve kao i sada. Ako sudac ne otpremi presudu u navedenom roku, dužan je izvijestiti predsjednika suda (čl. 538. Prijedloga).

Ako je rasprava **snimana**, stranke i oštećenik mogu u roku tri dana od primitka presude **najaviti žalbu**. U takvom slučaju rok za žalbu na presudu od osam dana počinje žaliteljima teći od dostave prijepisa zvučne snimke.

Odredba o postupku pred drugostupanjskim sudom ista je kao i u važećem Zakonu.

IZDAVANJE KAZNENOG NALOGA I IZRICANJE SUDSKE OPOMENE (glava XXVI. Prijedloga)

Postupci o kaznenom nalogu i sudskoj opomeni objedinjeni su u istoj glavi i, kao što je već navedeno, na te se postupke primjenjuju pravila skraćenog postupka (prema uvodnoj zajedničkoj odredbi, čl. 520. Prijedloga). To odgovara pravilu da se ti postupci i vode samo pred općinskim sudovima.

Odredbe nisu bitno mijenjane, ali je u postupku za izdavanje kaznenih naloga nekoliko važnih novosti.

a) KAZNENI NALOG

Kazneni nalog može se izreći i pravnoj osobi, što je jedna od važnijih novosti Prijedloga. Također je podignut maksimum kazne zatvora koji su može izreći uvjetnom osudom, a prava oštećenika prilikom donošenja presude o kaznenom nalogu preciznije su propisana (čl. 540. Prijedloga).

Općenito, područje primjene kaznenog naloga prošireno je jer se Prijedlogom propisuje da se može primijeniti za sva kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, dok ZKP propisuje da se taj nalog može izreći za kaznena djela iz nadležnosti suca pojedinca (koji je prema odredbama o stvarnoj nadležnosti i sastavu suda nadležan za kaznena djela do pet godina zatvora, a za koja nije nadležno vijeće).

Sankcije odnosno kazne ili mjere koje se mogu izreći u presudi o kaznenom nalogu većinom su iste kao i sada, pa se tako može izreći novčana kazna

do 100 prosječnih dnevnih dohodaka, sudska opomena, oduzimanje imovinske koristi, objavljivanje presude u medijima, zabrana upravljanja motornim vozilom do dvije godine, a promjena je, uvodno spomenuta, kod uvjetne osude, za koju Prijedlog predviđa da se **uvjetnom osudom može izreći kazna zatvora do jedne godine** (prema sadašnjem uređenju može se izreći kazna zatvora do tri mjeseca).

U kaznenom nalogu **pravnoj osobi** mogu se izreći **novčana kazna do 2.000.000 kn, uvjetna osuda s novčanom kaznom te oduzimanje imovinske koristi i objavljivanje presude u sredstvima javnog priopćavanja** (čl. 540. st. 3. Prijedloga).

Ako je oštećenik postavio **imovinskopravni zahtjev**, državni odvjetnik predložiti će sudu da o njemu odluči, a ako ga sud ne dosudi, oduzet će imovinsku korist.

No, prava oštećenika još su zaštićenija jer ako je državni odvjetnik predložio oduzimanje imovinske koristi, a oštećenik je postavio imovinskopravni zahtjev, sud je ovlašten mimo prijedloga državnog odvjetnika dosuditi oštećeniku imovinskopravni zahtjev, a samo ako ga ne dosudi, oduzet će imovinsku korist pribavljenu kaznenim djelom, a oštećenika uputiti u parnicu.

Druge odredbe o postupanju po zahtjevu državnog odvjetnika za izdavanjem kaznenog naloga gotovo su identične. Sadržaj presude o kaznenom nalogu, pouka i sadržaj pouke, kome se presuda dostavlja, rokovi za prigovor, postupanje po prigovoru, postupanje suda ako se ne složi s kaznenim nalogom odnosno zbog kojih ga razloga može odbaciti, a zbog kojih samo zakazuje raspravu, bez izdavanja presude, regulirano je gotovo isto kao i u važećem ZKP.

Neznatna je izmjena da okrivljenik prigovor može podnijeti samo pismeno, a ne više i usmeno na zapisnik, kao što je propisano u ZKP.

Također, u odredbi koja propisuje kad će sud odbaciti zahtjev državnog odvjetnika dodani su, kao **osnova za odbacivanje**, i razlozi propisani za obustavu postupka: ako je tužitelj odustao od optužbe te ako postoje smetnje za nastavak postupka zbog kojih se donosi i odbijajuća presuda.

Nova je odredba da **državni odvjetnik ima pravo žalbe** protiv presude o kaznenom nalogu, o kojoj odlučuje viši sud, ali ako je okrivljenik podnio prigovor protiv presude, žalba se odbacuje. ZKP nije predviđao državnom odvjetniku pravo na pravni lijek protiv presude s kaznenim nalogom, pa ako bi sud izdao kazneni nalog koji nije bio identičan prijedlogu, tužitelj nije imao odgovarajućih pravnih sredstava da napadne takvu odluku suda, osim primjenom općih odredbi o žalbi na presudu, no sudovi su različito uzimali je li to dopušteno. Ovom izmjenom precizno je dopušteno državnom odvjetniku pravo na žalbu, no samo ako okrivljenik nije podnio prigovor, jer tada svakako slijedi nova faza postupka u kojoj će pobijana presuda o kaznenom nalogu biti stavljena izvan snage.

b) SUDSKA OPOMENA

Odredbe o sudskoj opomeni identične su kao i u važećem ZKP, osim što su pojedine odredbe ispuštene jer su već obuhvaćene u drugim odredbama koje propisuju postupanja drugostupanjskog suda.

ZAKLJUČAK

Skraćeni postupak uređen je u Prijedlogu na osnovi dvaju pristupa: a) aktualnog uređenja u ZKP, i b) sa značajnim novostima koja proširuju polje primjene, uvode nove institute, mijenjaju položaj nekih subjekata i na drugi način uređuju tijek tog postupka, a na to je upozoreno u prethodnom izlaganju.

Pravila skraćenog postupka sadržana u Prijedlogu okvir su za moguće jednostavnije i djelotvornije postupanje. Taj okvir i sustav pravila bit će zgotovljen tek nakon što se urede pitanja nadležnosti. O skraćenom, a ne o redovitom postupku bitno ovisi djelotvornost kaznene represije. Tu valja usmjeriti pozornost ne samo na normativnu razinu pravila nego u jednakoj mjeri na opremanje tijela kaznenog postupka, educiranje nositelja postupovnih funkcija i organiziranje pratećih djelatnosti o kojima ovisi kvaliteta kaznenog postupka.

Skraćeni postupak je struktura koja pruža mnogo veće mogućnosti prilagodbe od redovitog postupka. No, to zahtijeva dobro poznavanje, umijeće i vještinu profesionalnih sudionika da poznaju i mogu upotrijebiti sve sredstva koja su predviđena.

Rješenja koja nudi Prijedlog usporediva su s inozemnim sustavima, sa stanjem europskog kaznenog postupka na početku trećeg tisućljeća. Treba vjerovati da će ona rezultirati novom kvalitetnijom praksom.

* * *

POSEBNI POSTUPCI

II. POSTUPAK PREMA OKRIVLJENICIMA S DUŠEVNIM SMETNJAMA (glava XXVII., čl. 549. do čl. 555. Prijedloga)

Taj je postupak ostao isti kao i odgovarajući prema sadašnjem ZKP, uz preciziranje i izmjenu odredaba u nekim detaljima.

Tako je u odredbe ove glave dodano da se **istraga neće prekidati** ako se tijekom istrage utvrdi da je okrivljenik u vrijeme počinjenja djela bio neubrojiv

te da je raspravno nesposoban zbog duševnih smetnji. U važećem Zakonu ta je odredba bila smještena u postupak u istrazi, a ovo je logično rješenje jer se i radi o posebnom postupku, prema posebnoj vrsti okrivljenika.

Bitnija je postupovna izmjena da će se samo **presudom**, osim utvrđenja da je okrivljenik u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo, **odrediti istodobno i prisilni smještaj okrivljenika u psihijatrijsku bolnicu**. Dakle, napušteno je rješenje da se odlukom suda određuje prisilni smještaj, kao u važećem ZKP, a ostale odredbe prilagođene su toj promjeni.

Sve ostale odredbe istog su sadržaja kao i u važećem Zakonu, uz dotjerivanje pojedinih izričaja i prilagodbe novinama iz Prijedloga.

III. POSTUPAK ZA ODUZIMANJE PREDMETA I IMOVINSKE KORISTI (glava XXVIII., čl. 556. do čl. 563. Prijedloga)

Sam naslov, u usporedbi s ovim koji u sadašnjem ZKP regulira istu materiju, upotpunjen je u skladu sa sadržajem postupka koji ova glava i obrađuje, pa je osim postupka za oduzimanje imovinske koristi dodano i oduzimanje predmeta.

Inače, odredbe ove glave također su većinom gotovo potpuno identične sadašnjim propisima o toj materiji koji reguliraju samo određene sadržaje ako nisu razrađeni u sadašnjim odredbama.

Jedna bitna izmjena sadržana je u prvoj odredbi ove glave, upravo u materiji o oduzimanju predmeta, određujući da se, **uz predmete koji se po zakonu imaju oduzeti** (kako propisuje sadašnja odredba ZKP), **moгу oduzeti i drugi predmeti** ako to zahtijevaju probici javne sigurnosti ili zaštite časti i dostojanstva građana i kad se postupak ne završi osuđujućom presudom (čl. 556. st. 1. Prijedloga).

Time je ispunjena praznina, uočena u praksi sudova, kod oduzimanja predmeta u postupcima dovršenim oslobađajućom ili odbijajućom presudom ili obustavom postupka.

U istom je članku izmijenjena odredba o dostavi odluke o oduzimanju predmeta, pa se ta odluka po Prijedlogu ima dostaviti osobi od koje se predmet oduzima, dok se prema sadašnjim odredbama odluka dostavljala vlasniku ako je poznat.

Preciznije je uređen i **odnos postavljenog imovinskopravnog zahtjeva i oduzimanja imovinske koristi** odnosno određeno je da se korist utvrđuje samo u dijelu koji nije obuhvaćen imovinskopravnim zahtjevom ako ovaj, s obzirom na svoju osnovu, isključuje oduzimanje imovinske koristi.

IV. POSTUPAK ZA OPOZIV UVJETNE OSUDE (glava XXIX., čl. 564. Prijedloga)

Ova glava i dalje sadržava samo jedan članak, u potpunosti identičan onome iz važećeg ZKP, ali Prijedlogom dopunjen odredbom o opozivu uvjetne osude u slučaju propusta suda da to učini pri izricanju kazne.

Naime, ako se naknadno utvrdi da je osuđenik u vremenu kušnje počinio kazneno djelo za koje je osuđen na kaznu zbog koje je trebalo ili bilo moguće, prema KZ, opozvati uvjetnu osudu, a sud koji ga je osudio na kaznu propustio je to učiniti, **prvostupanjski sud koji je izrekao uvjetnu osudu donijet će presudu o opozivu uvjetne osude i odrediti izvršenje izrečene kazne. Ako taj sud ustanovi da za opoziv nema uvjeta, rješenjem će obustaviti postupak opoziva** (čl. 564. st. 5. Prijedloga).

V. POSTUPAK ZA IZDAVANJE TJERALICE I OBJAVE (glava XXX., čl. 565. do čl. 569. Prijedloga)

I odredbe ove glave neznatno su dopunjene i izmijenjene, ali dijelom ipak u bitnome.

Tako je u odredbi prvog članka te glave dodano da će tijelo koje vodi postupak, osim za okrivljenika (kako je sada), i **za svjedoka** moći od policije zatražiti da potraži tu osobu i obavijesti to tijelo o njezinoj adresi. Dakle, nije više samo sud, kao do sada, već i **tijelo koje vodi postupak** ovlašteno zatražiti od policije provjeru adresa i okrivljenika i svjedoka.

Također je u odredbi o tjeratici odnosno uvjetima kada se ona može naložiti konačno promijenjen uvjet da se mora raditi o kaznenom djelu kažnjivom od jedne godine zatvora i više. Prijedlogom je samo propisano da se **tjeratica može naložiti ako se radi o kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti**, bez obzira na to kolika je kazna propisana za to djelo.

Postojanje tog ograničenja o težini djela znalo je u praksi dovoditi do apsurda kad bi sud odredio pritvor protiv okrivljenika za djelo kažnjivo do jedne godine zatvora, jer bi se potom pojavio problem realizacije pritvora s obzirom na to da je tjeraticu po važećem ZKP bilo moguće naložiti samo za djelo koje je kažnjivo s više od jedne godine zatvora.

Ostale odredbe iste su kao i u sadašnjem Zakonu.

ZAKLJUČAK

Posebni postupci uređeni su u Prijedlogu također na osnovi pristupa aktualnog uređenja u ZKP, s nekim potrebnim novostima koje popravljaju djelo-

krug primjene, čak uvode i neke nove institute, sve s ciljem mogućeg jednostavnijeg i djelotvornijeg postupanja, o kojima u pojedinim situacijama može ovisiti kvaliteta kaznenog postupka.

Summary

SUMMARY PROCEEDINGS AND OTHER SPECIAL PROCEDURES IN THE DRAFT CRIMINAL PROCEDURE ACT

The author presents and critically analyses the part of the Draft Criminal Procedure Act regulating summary proceedings before a municipal court, and other special procedures, including procedures against criminal perpetrators with mental incapacities, procedures for the seizure of proceeds of crime and pecuniary gain, procedures for the revocation of a suspended sentence, and procedures for the issuance of a wanted notice or public announcement.

Even before the Draft Act was completed, summary proceedings in the last few years have gone through significant legislative amendments. A number of new options were introduced, and many procedural rules modified and supplemented with a view to improving their quality. This was particularly evident in the Act on the Amendments to the Criminal Procedure Act of 2002 (Official Gazette 58/02 and 143/02). Clearly, the legislator is still attempting to make summary proceedings, intended for the majority of less serious crimes, even faster, simpler and more effective, at the same time maintaining the degree of guarantee of rights and freedoms embedded in the present Criminal Procedure Act, and proclaimed by the new Draft Act in its introductory provisions.

The author ends with a presentation of all the special procedures, and concludes that they essentially remain similar to the current regulation.